

NEDERLAND

Landelijke Zoogdierdag met veel ledenvoordeel

De Zoogdierverseniging was in 2010 betrokken bij de uitgaven van de boeken 'Wilde Zwijnen' en 'De steenmarter'. Begin 2011 verschijnen weer twee boeken waaraan de Zoogdierverseniging heeft meegewerkt. Het betreft het boek

'Vleermuizen' en het boek 'Egels'. Beide boeken worden uitgegeven door Tirion. Alle bovengenoemde boeken worden op de Landelijke Zoogdierdag met extra korting aangeboden.

Vrijwilligers voor Natuurmonumenten

Net als vorig jaar zoeken we mensen die het leuk vinden om inventarisaties uit te voeren in een aantal natuurgebieden van Natuurmonumenten. Voor 2011 gaat het om het inventariseren van

vleermuizen in gebieden in Noord-Oost Twente, Midden-Brabant en de omgeving van Winterswijk. Ervaring met het herkennen van soorten is wel nodig.

De samenwerking met Natuurmonumenten heeft als doel om het verzamelen, delen en overdragen van relevante kennis voor het natuurbeheer te verbeteren. Hiermee wordt de kennis over wat soorten nodig hebben gecombineerd met de kennis over welke beheersmaatregelen moeten worden getroffen en hoe dat beheer moet worden uitgevoerd. Ook worden de gegevens gebruikt om trends te signaleren in het voorkomen van soorten.

Als u interesse heeft, kunt u een e-mail sturen naar vrijwilligers@zoogdierverseniging.nl. Vermeld naar welk gebied uw interesse uitgaat. Dan brengen wij u in contact met de juiste persoon bij Natuurmonumenten en ontvangt u verdere informatie.

Samenwerking Inezia Tours

De Zoogdierverseniging en Inezia Tours gaan een samenwerkingsovereenkomst aan met het doel om voor de leden van

de Zoogdierverseniging aantrekkelijker te maken om aan zoogdierreizen van Inezia Tours deel te nemen. In een flyer bij dit nummer van Zoogdier valt meer te lezen over deze reizen. In een volgend nummer van Zoogdier leest u meer over deze samenwerking.

Een alternatieve aanpak van muskusratten

Onlangs hebben de Dierenbescherming, de Faunabescherming en Bont voor Dieren een nota aangeboden aan waterschappen en provincies. Hierin stellen zij dat de bestrijding van dit dier financieel ondoordacht en ethisch onverantwoord is. Muskusratten (*Ondatra zibethicus*) worden al sinds 1946 in Nederland gedood vanwege de schade die ze (zouden) aanrichten aan oevers en waterkeringen. Alleen al in 2010 werden 120.000 muskusratten gedood. Om ze te vangen worden vaak vallen gebruikt waarin de muskusrat na een minutenlange doodsstrijd verdrinkt. Ook sterven jaarlijks duizenden andere dieren in de vallen, waaronder eenden, waterhoentjes en vissen. Deze wijze van bestrijding kost 34 miljoen euro per jaar.

De natuurlijke sterfte onder jonge dieren ligt tussen de 55-90 procent. Het is goed mogelijk dat de een groot deel van de bestrijding binnen deze marge plaats vindt. Als dat zo is, dan heeft de bestrijding weinig invloed op de populatieomvang. In situaties waar niet bestreden wordt, zoals in Zweden, blijkt ook dat

-Uit Lutra-

'Meeste verkeersslachtoffers dassen bij gemeentelijke wegen'

De meeste verkeersslachtoffers onder de dassen vallen op gemeentelijke wegen. Juist hier zouden dus maatregelen genomen moeten worden. En deze maatregelen blijken goed te werken, zo blijkt uit onderzoek gepubliceerd in het wetenschappelijke tijdschrift Lutra van de Zoogdierverseniging.

In de jaren '80 werd jaarlijks een groot deel (op sommige locaties 25 procent) van de in Nederland aanwezige dassenpopulatie (*Meles meles*) door het verkeer gedood. Dit gegeven was de aanleiding voor de Nederlandse overheden om een groot aantal uiteenlopende maatregelen te nemen, zoals de aanleg van faunatunnels en de plaatsing van rasters.

Om de effectiviteit van deze maatregelen te kunnen nagaan werden vervolgens in de periode 1990-2006 gegevens over het voorkomen van dassenslachtoffers verzameld. Jasja Dekker en Hans Bekker presenteren in Lutra de onderzoeksdata, tonen de verdeling van slachtoffers over wegtypen en toetsen of maatregelen een afname van slachtoffers tot gevolg hadden.

Het verloop op jaarbasis van de gevonden aantallen dode dassen vertoont een duidelijke piek in april. Er vallen daarentegen relatief

weinig slachtoffers in de maanden december, januari en februari. De meeste slachtoffers vallen binnen het verspreidingsgebied van de das, maar ook daarbuiten werden slachtoffers gevonden. De verhouding man/vrouw onder de slachtoffers was 1:1, met uitzondering van 1990 toen er buiten het verspreidingsgebied van de das meer vrouwelijke dan mannelijke slachtoffers werden gevonden. In absolute aantallen vielen de meeste slachtoffers op gemeentelijke wegen. Gewogen naar lengte van elk wegtype, vielen de meeste slachtoffers op provinciale wegen.

Het aantal verkeersslachtoffers onder dassen was significant lager nadat er maatregelen waren getroffen (mitigatie).

De uitdaging voor wegbeheerders ligt nu vooral in het minimaliseren van het aantal slachtoffers onder de dassen op gemeentelijke wegen. Aangezien het aantal kilometers van dit wegtype in het verspreidingsgebied van das enorm groot is, is dit geen geringe opgave. Er zijn echter goed uit te voeren methoden beschikbaar zoals aanleg van tunnels en rasters bij bekende dassenwissels, het verlagen van de maximumsnelheid of het verkeerssluw maken van bepaalde wegen in kerngebieden van de das.

het aantal dieren vanzelf daalt, na de in eerste instantie explosieve toename. Ook staat niet vast dat er een relatie is tussen het aantal muskusratten en de hoeveelheid schade aan dijken en oevers. Schade treedt ook al op bij zeer lage aantallen. Als leegstaande hollen opnieuw worden betrokken ontstaat er geen nieuwe schade. De levenswijze van dit dier, dat 's nachts actief is, in combinatie met de grote vruchtbaarheid en individuele variatie in vangbaarheid (je hebt voorzichtige en ondernemende muskusratten), zorgt dat het voor muskusrattenbestrijders niet mogelijk is om alle dieren uit te roeien, hoe intensief vervolging ook plaatsvindt. Schade door muskusratten is daarom niet volledig te voorkomen door deze dieren te doden. Uit onderzoek blijkt bovendien dat de primaire zeevering geen gevaar loopt. Muskusratten kunnen niet graven in deze dijken. De secundaire waterkeringen kunnen aangepast worden op een soortgelijke manier, waardoor muskus-

ratten en andere gravers niet meer kunnen graven. Verder worden in het rapport mogelijkheden beschreven om de kwaliteit van oevers en dijken op een andere manier in de gaten te houden, bijvoorbeeld met sensoren. Na toepassing van deze middelen is doding niet meer nodig.

Zeker in de minst risicovolle gebieden kan per direct gestopt worden met het doden van dieren. Door dit in eerste instantie kleinschalig toe te passen en tegelijkertijd schade te registreren en een volledige kosten-batenanalyse te maken van de huidige methode en van de alternatieve methoden, kan per gebied een concrete onderbouwing worden verkregen voor een beleid van niet-doden, waarmee maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak kan worden gecreëerd. De organisatie van de huidige muskusrattenbestrijding kan gebruikt worden door deze om te vormen naar een schade-signaleringsstructuur.

14 boommarters in Oostelijke Vechtstreek

Op initiatief van Landschap Noord-Holland is in 2010 onderzoek gedaan naar het voorkomen van boommarters in de Oostelijke Vechtstreek. De resultaten zijn bekend.

Het veldwerk is uitgevoerd door 24 vrijwilligers en 4 medewerkers van Natuurmonumenten.

Landschap Noord-Holland zorgde voor de organisatie, materialen, financiering en projectleiding. Met behulp van 21 fotovalen is vastgesteld dat er minimaal 12-16 boommarters aanwezig zijn.

Bijzondere waarneming is de vaststelling van de aanwezigheid van een otter. De vrijwilligers gaan nu verder met onderzoek als werkgroep van Landschap Noord-Holland (zie vorige nummer van Zoogdier).

Wilde zwijnen in het kanaal

Op 6 februari raakten zes wilde zwijnen te water bij Nederweert. Voorbijgangers konden op film opnemen dat de wilde zwijnen vanaf de naastgelegen landbouwgronden, via een greppel en een asfaltweg zich in de Zuid-Willemsvaart lieten glijden. Los van het feit dat het niet vaak voorkomt dat dit kan worden gefilmd, is het niet verwonderlijk dat zwijnen een kanaal zoals de Zuid-Willemsvaart oversteken. Net als de meeste andere zoogdieren zijn het goede zwimmers. Bovendien staat deze soort er om bekend dat het zich niet snel laat afschrikken. Juist hierdoor is het dier zo succesvol in het koloniseren van nieuwe leefgebieden.

In dit geval konden de zwijnen het kanaal moeilijk uitkomen door de aanwezigheid van steile beschoeiing. Alleen de leidbagge (het vrouwelijk dier, dat op de beelden beduidend groter is dan de anderen) kon gemakkelijk op de kant komen. De brandweer kwam dan ook in actie om de dieren uit het water te halen. Voor één van de zwijnen is deze hulp te laat gekomen, een ander dier heeft op enkele kilometers verderop een fauna-uittreedplaats gevonden en is alsnog zelf op het droge gekomen. De overige drie dieren zijn met een bootje uit het water gehaald en uiteindelijk uitgezet in het nabijgelegen natuurgebied de Groote Peel.

Over het loslaten van de dieren in de Groote Peel is regionaal veel discussie ontstaan. Want formeel is de Groote Peel een onderdeel van het zogenaamde 'nulstandsgebied', waar geen wilde zwijnen mogen voorkomen. Alleen

Hulp gezocht op kantoor!

Om de medewerkers op kantoor te ondersteunen, zoeken wij vrijwilligers voor een aantal klussen. Het gaat om de volgende werkzaamheden:

winkel

versturen van artikelen en administratieve afhandeling van orders

bibliotheek

opnemen van nieuwe boeken en tijdschriften en het bijhouden van het registratiesysteem

secretariaat Zoogdier

eerste contact voor nieuwe artikelen, verslaglegging van redactievergaderingen (4 keer per jaar)

Voor alle drie de functies gaat het om een dagdeel per week en de werkzaamheden worden op ons gezellige kantoor in Nijmegen uitgevoerd (secretariaat Zoogdier kan deels vanuit huis). Als je meer dan een dagdeel per werk wilt helpen, is een combinatie van werkzaamheden mogelijk.

We zoeken mensen die van aanpakken weten en die voor een langere periode beschikbaar zijn. Reiskosten worden vergoed. Heb je interesse? Neem dan contact op met onze medewerker vrijwilligers (Neeltje Huijzen) via vrijwilligers@zoogdierverseniging.nl of 024-7410500.

in het hemelsbreed 30 kilometer verder gelegen natuurgebied De Meinweg en op de Veluwe mogen volgens het huidige beleid wilde zwijnen voorkomen.

In de praktijk is bekend dat er in dichterbij Nederweert zwijnen leven, ten oosten in de grensstreek met Duitsland en ten westen onder meer zuidelijk van Eindhoven. Veel landbouwers zijn hier niet blij mee, omdat zij vrezen voor schade door overdracht van ziektes of gewasschade. Daarom zijn de boerenorganisaties ongelukkig met het loslaten van de zwijnen in de Grootte Peel.

In 2010 hebben de Zoogdiervereniging, ARK Natuurontwikkeling en Alterra-WUR een kanskaart gemaakt met voor het wild zwijn geschikte leefgebieden. De Grootte Peel viel daar als zelfstandig leefgebied net buiten vanwege de omvang, maar als deelleefgebied is het zeker geschikt.

Bekijk de video van de wilde zwijnen via onze website.

Boek Vleermuizen nu ook in een Nederlandstalige uitgave

Op 16 april a.s. verschijnt het boek "Vleermuizen", hét standaardwerk over alle vleermuizen in Europa en Noordwest Afrika. Dit is een geheel herziene vertaling van "Handbuch der Fledermäuse Europa's" geschreven door Christian Dietz, Otto von Helversen, Dietmar Nill. De vertaling en bewerking is van Peter Lina.

Tijdens de Landelijke Zoogdierdag op 16 april a.s. wordt dit boek gepresenteerd en is het met een aantrekkelijke ledenkorting te koop.

Baten van en voor zoogdieren

Vorig jaar heeft de Zoogdiervereniging door Triple E een studie laten verrichten naar de economische baten van zoogdieren. Dit onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat de baten van edelherten, zeehonden, zwijnen, otters en bevers aanzienlijk zijn en ruim opwegen tegen de kosten. Het betreft baten uit toerisme, outdoor kleding, optiek e.d. Al eerder was uitgerekend dat de baten van natuur voor de samenleving erg groot zijn. Het meest duidelijk is dit te zien aan de hogere prijzen van huizen in de nabijheid van natuurgebieden. Tel daarbij op de waarde van natuur voor gezondheid van mensen en de al eerder genoemde inkomsten uit de recreatiesector. Die waarde is goed begrepen door de ondernemersorganisaties MKB, LTO en VNO/NCW die in november 2010 samen met 30 natuurbeschermingsorganisatie (waaronder de Zoogdiervereniging), een intentieverklaring tekenden om te komen tot een Platform Biodiversiteit en Bedrijfsleven. Al 20 jaar lang is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) de kern in het natuurbeleid van het rijk. In 2018 zou de EHS afgerond moeten zijn. Dan zou er een aaneengesloten netwerk van natuurgebieden moeten zijn met een oppervlakte van in het totaal 730.000 ha (ongeveer 18% van het landoppervlak van Nederland). Een langetermijnvisie dus. Essentieel in deze EHS zijn de verbindingzones die het mogelijk maken voor zoogdieren, maar ook veel soorten lager in de voedselpiramide, om meer gebieden te bereiken dan de geïsoleerde kernen waarin zij nu voorkomen. Het wekt dan ook verbazing dat het huidige kabinet dit succesvolle beleid, zo vlak voor de eindstreep, stopzet. In een periode waarin moet worden bezuinigd valt het te begrijpen dat het tempo van de realisatie van de EHS wordt afgeremd. Ook het verleggen van het accent van het natuurbeleid naar agrarisch natuurbeheer zou op mijn begrip kunnen rekenen als dit een strategie was om de kwaliteit van het cultuurlandschap te verbeteren. Het versterken van de zgn. groenblauwe dooradering, ook wel de ecologische detailstructuur genoemd, kan veel natuur opleveren. Extra investeren in een aantrekkelijker landschap is goed voor alle Nederlanders, voor de boeren en voor de natuur. Een echte landschapsimpuls vergroot de belevingswaarde van het landschap, maar is ook goed voor kleinere zoogdieren als marters, muizen en vleermuizen. Alleen al vanuit een economische optiek bezien zou het versterken van het natuur- en landschapsbeleid een verstandige keuze zijn. En ook zoogdieren en vele andere organismen profiteren er van mee. Ik vrees echter dat er niet voor een robuuste natuur gekozen zal worden. Hoe de keuze ook uitvalt: wij als Zoogdiervereniging willen en zullen de effecten van dat beleid nauwgezet monitoren.

Jacob van Olst
Voorzitter Zoogdiervereniging

VLAANDEREN

Fotowedstrijd!

In aanloop naar deze kortste nacht wordt een fotowedstrijd georganiseerd. Wie met zijn foto de nauwe band tussen mens en zoogdier het best kan vastleggen, mag zich verzekeren van een mooie prijs en publicatie van de foto.

Zie Zo Zoogdier

De tweejaarlijkse zoogdientelcampagne van de Zoogdierenwerkgroep vindt dit najaar weer plaats in het weekend van 15 en 16 oktober. Een heel weekend lang zullen weer heel wat activiteiten verspreid over Vlaanderen in het teken van het zoogdier staan. Iedere natuurliefhebber wordt ook extra aangespoord om zijn of haar waarnemingen van zoogdieren door te geven via <http://www.ziezozoogdier.be>.

Ardennenweekend

Voor het traditionele Zoogdierenweekend, dat dit jaar plaatsvindt van 21 tot 23 oktober, trekken we naar het Groot Hertogdom Luxemburg. We zullen er onder andere wetenschapper Marc Moes helpen met zijn onderzoek naar hazelmuisen. Daarnaast krijgen we ook heel wat te horen over het onderzoek naar de wilde kat in Luxemburg en brengen we een bezoek aan het Musée National d'Histoire Naturelle in de hoofdstad. Meer informatie krijgt u via de website

Thema van de jaarlijkse Kortste Nacht van het Zoogdier: 'Zoogdieren in de stad'.

Op 18 juni kun je in het natuurgebied De Bourgoyen, aan de rand van de stad Gent, alles te weten komen over zoogdieren in de stad. Gaande van muizen en ratten tot steenmarters en vossen. Met het 'batcafé', waarbij de geluiden van langsvliegende vleermuizen versterkt worden voor het publiek van de cafetaria, vergeten we ook onze vliegende vrienden niet.

en de nieuwsflits van de zoogdierenwerkgroep. <http://www.zoogdierenwerkgroep.be>

Debat rond de vos in Vlaanderen blijft levendig

Met de recente versoepeling van de jachtvoorwaarden omtrent de vos hebben niet alleen de natuurbeweging in Vlaanderen, maar ook de wetenschappers van het Instituut voor Natuur en Bos Onderzoek (INBO) een slag in het gezicht gekregen. Ondanks deze tegenslag blijft het debat echter levendig met onder andere een documentaire in het gerenommeerde Canvasprogramma 'Panorama', waarin de huidige gang van zaken aan de kaak gesteld wordt. http://www.natuurpunt.be/nl/vereniging/pers/natuurpunt-hekelt-uitbreiding-jacht-op-de-vos_382.aspx

